

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M É N E M R E P U B L I K Y

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem JUDr. Lukášem Hlouchem, Ph.D. v právní věci žalobkyně: **M. Š.**, nar., bytem, zastoupené JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 20. 10. 2016, č.j. 385 622 446/315-JS, ve věci snížení vdovského důchodu,

t a k t o :

- I.** Žaloba **s e z a m í t á**.
- II.** Žádnému z účastníků **s e n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení.

I. Vymezení věci

Žalobou ze dne 29. 10. 2016 se žalobkyně domáhala zrušení rozhodnutí žalované ze dne 20. 10. 2016, č.j. 385 622 446/315-JS (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž byly zamítnuty námitky proti rozhodnutí žalované č. II, č.j. 1-2R-23. 6. 2016-426/385 622 446 (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím bylo rozhodnuto o tom, že podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. c) a podle ustanovení § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. o

důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“) se žalobkyni ode dne 25. 5. 2016 snižuje vdovský důchod na částku 2413 Kč měsíčně a celkem jí pak náleží částka 12 723 Kč měsíčně, která vedle sníženého vdovského důchodu zahrnuje vyplácený starobní důchod ve výši 8 731 Kč měsíčně, příplatek ke vdovskému důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. ve výši 241 Kč měsíčně a zvláštní příspěvek k vdovskému důchodu podle zákona č. 357/2005 Sb. ve výši 1338 Kč měsíčně.

II. Napadené rozhodnutí

V úvodu napadeného rozhodnutí žalovaná poukázala na genezi rozhodnutí týkajících se důchodových a rehabilitačních nároků žalobkyně ve vazbě na jejího zemřelého manžela S. Š. Žalobkyně podala žádost o vdovský důchod s datem přiznání ode dne ..., tj. od data úmrtí S. Š. Žalovaná jí přiznala vdovský důchod ode dne 18. 1. 2015 vdovský důchod ve výši 2 581 Kč měsíčně spolu s vypláceným starobním důchodem ve výši 8 691 Kč měsíčně. Další žádostí ze dne 9. 2. 2015 požádala žalobkyně o přiznání zvláštního příspěvku ke vdovskému důchodu podle zákona č. 357/2005 Sb. a konečně dne 26. 11. 2015 o přiznání příplatku k důchodu podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 87/1991 Sb.“) za celou dobu služby ve vojenských táborech nucených prací a o přepočet vdovského důchodu. Žalovaná na to rozhodla dne 18. 3. 2016 rozhodnutím č. I. o přiznání příplatku ke vdovskému důchodu ve výši 241,- Kč měsíčně podle ustanovení § 2 nařízení č. 622/2004 a rozhodnutím č. II zvýšila ode dne 18. 1. 2015 vdovský důchod o 1 Kč měsíčně, tj. na částku 2582 Kč měsíčně. Tato rozhodnutí nabyla právní moci.

Žalovaná dále odkázala na dopis Ministerstva obrany ČR ze dne 15. 6. 2015, kde se ministerstvo vyjadřuje k problematice vydávání výpisů o zařazení v průběhu základní vojenské služby ve vztahu ke klasifikaci vojáků z hlediska jejich schopnosti služby, zvláště pak ke klasifikaci E (politicky nespolehlivý). V lednu 2016 se žalovaná znovu obrátila na ministerstvo se žádostí o sdělení důvodů, z jakých byl zemřelý manžel žalobkyně zbaven klasifikace E. Ministerstvo sdělilo dopisem ze dne 25. 2. 2016, že písemnosti vojenských útvarů, u nichž byl pan Š. v průběhu vojenské služby zařazen, se zachovaly až od roku 1957, a proto není možné nic zjistit o důvodech vedoucích k odebrání klasifikace E a že v kopii osobního spisu manžela žalobkyně zaslaného Vojenským archivem v Trnavě nejsou uvedeny bližší údaje k důvodům odebrání klasifikace E. Podle sdělení ministerstva byla klasifikace E panu Š. stanovena odvodní komisí OVV Blansko dne 5. 8. 1952, takže v době od 1. 9. 1952 do 20. 9. 1952 konal výcvik beze zbraně, a že dne 21. 10. 1953 byl zbaven klasifikace E a že žádné další skutečnosti, které by mohly mít vliv na posouzení nároku na odškodnění z důvodu zařazení do vojenských táborů nucených prací z důvodu politické nespolehlivosti spis neobsahuje. Je proto evidentní, že po určitou dobu pan Š. vykonával službu jako osoba politicky spolehlivá. Ministerstvo dále žalované sdělilo v dopise ze dne 29. 4. 2015, že zemřelý manžel žalobkyně pan Š. byl podle archivní dokumentace zbaven klasifikace „E“, která označovala občana za politicky nespolehlivého dne 21. 10. 1953. Z výpisu o zařazení v průběhu vojenské základní služby ministerstva ze dne 26. 5. 2014 vyplývá, že zemřelý manžel žalobkyně vojenskou základní službu nastoupil dne 1. 9. 1952 a poté sloužil v období od 1. 9. 1952 do 20. 4. 1953 u 67. PTP (dne 21. 4. 1953 byl přemístěn k 61. PTP), že v období od 21. 4. 1953 do 31. 10. 1953 sloužil u 61. PTP (tento útvar byl ke dni 1. 11. 1953 reorganizován na 61. TP), že v období od 1. 11. 1953 do 29. 11. 1954 sloužil u 61. TP a konečně že vojenskou základní službu ukončil dne 29. 11. 1954.

Na základě uvedených poznatků žalovaná přehodnotila posouzení nároku na příplatek k důchodu podle ustanovení § 24 odst. 4 ve spojení s ustanovením § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. Zemřelý manžel žalobkyně byl prokazatelně po dobu výkonu základní

vojenské služby zařazen do vojenských táborů nucených prací, a to skutečně v období od 1. 9. 1952 do 29. 11. 1954, kde u 67. PTP se nekonal výcvik se zbraní a byli tam zařazováni politicky nespolehlivé osoby převážně na stavební práce a kde manžel žalobkyně sloužil v období od 1. 9. 1952 do 20. 4. 1953. Dále byl manžel žalobkyně přemístěn k 61 PTP, kde se rovněž nekonal výcvik se zbraní a byly do něj zařazovány politicky nespolehlivé osoby používané převážně na stavební práce a kde pan Š. sloužil v období od 21. 4. 1953 do 31. 10. 1953. Zbytek základní vojenské služby v období 1. 11. 1953 do 29. 11. 1954 manžel žalobkyně vykonal u 61. TP.

Žalovaná především vyložila relevantní právní úpravu v § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. a dále § 24 odst. 4 téhož zákona. Podstatným znakem skutkové podstaty nároku na příplatek k důchodu podle ustanovení § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb. je právě politická nespolehlivost – tzn. klasifikace E. V rámci námitkového řízení žalovaná zjistila, že zemřelý manžel žalobkyně byl označen jako občan politicky nespolehlivý s klasifikací „E“ pouze v době od 1. 9. 1952 do 21. 10. 1953, kdy vykonával službu u 67. PTP a 61. PTP. Po celou dobu služby ve vojenských táborech nucených prací nebyl pan Š. veden jako osoba politicky nespolehlivá, a proto nesplňoval podmínku stanovenou v ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., neboť neměl status politicky nespolehlivé osoby v období 29. 11. 1954.

K námitkám žalobkyně žalovaná zejména uvedla, že rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zzn. 1 Ads 73/2015-52 (případ B.) nedopadá na předmětnou věc, neboť tam byl řešen problém charakteru služby v technickém praporu, který vznikl transformací z PTP. Poselstvím tohoto rozsudku je názor, že transformací PTP na TP se z hlediska nároku na příplatek k důchodu nic nezměnilo. Zemřelému manželovi žalobkyně však byl v průběhu služby ve vojenském táboře nucených prací zrušen status osoby politicky nespolehlivé, když byl dnem 21. 10. 1953 zbaven klasifikace E. Na tom nic nemění skutečnost, že žalované nepodařilo ověřit důvody, pro něž klasifikace E byla odebrána a zbývající dobu výkonu služby již byl považován za osobu politicky spolehlivou. Žalovaná dále uvedla, že reorganizace z PTP na TP neznamenal automaticky, že by politická nespolehlivost ztratila význam. Ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. navíc politickou nespolehlivost dotčené osoby předpokládá. Ve zbytku napadeného rozhodnutí se žalovaná již věnovala výpočtu vdovského důchodu žalobkyně, proti němuž však nemíří žádná žalobní námitka.

III. Žaloba

V žalobě proti napadenému rozhodnutí žalobkyně shrnula, že rozhodnutím žalované z 10. 5. 1995 byl Stanislav Š., manželovi žalobkyně, přiznán příplatek k důchodu „podle zákona č. 87/91 Sb. v plat. znění“ ve výši „405,- Kč za 27 měsíců služby u PTP“ (pomocné technické prapory). Zároveň mu byl přiznán doplatek za „tři roky zpět od uplatnění nároku“. Služba byla započtena od 1. 9. 1952 do 29. 11. 1954. Dne 18. 1. 2015 Stanislav Š. zemřel. Dne 18. 2. 2015 žalobkyně upozornila žalovanou, že příplatek byl spočítán správně, ale doplatek měl náležet podle § 27 zákona č. 87/1991 Sb. nejen za tři roky od uplatnění nároku (7. 4. 1992 až 21. 6. 1995), ale už od dubna 1991. Žalovaná dne 11. 3. 2016 doplatek žalobkyni přiznala a doplatila ve výši 2.738,- Kč. Vdovský důchod byl žalobkyni vyměřen od 18. 1. 2015 ve výši 2.581,- Kč.

Poté však žalovaná rozhodnutím č. II. ze dne 23. 6. 2016 (doručeno 5. 7. 2016) č.j. 1-2R-23.6.2016 - 426/385 622 446, žalobkyni snížila vdovský důchod zpětně od 22. 5. 2016 na částku 2.413,- Kč s odůvodněním, že „dne 21. 10. 1953, tedy ještě v průběhu služby u 61. PTP, byl zemřelý zbaven klasifikace „E“. Příplatek tedy náleží pouze za dobu od 1. 9. 1952 do 21. 10. 1953; dobu od 22. 10. 1953 do 29. 11. 1954 nelze pro účely přiznání příplatku

hodnotit, neboť v tomto období již zemřelý neměl status osoby politicky nespolehlivé ve smyslu § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb.“

Proti tomu podala žalobkyně námitku, která byla zamítnuta napadeným rozhodnutím. Žalobkyně podává proti rozhodnutím ze dne 23. 6. 2016 a ze dne 20. 10. 2016 žalobu z důvodu nesprávného právního posouzení. Podstata sporu spočívá v tom, komu náleží příplatek k důchodu podle § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., v platném znění, a jak nahlížet na udělování a odnímání klasifikace „E“ osobám „politicky nespolehlivým“. Podle názoru žalované náleží příplatek k důchodu podle § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., v platném znění, jen za tu dobu služby ve vojenském táboře nucených prací (VTNP), kdy osoba „politicky nespolehlivá“ měla přidělenou klasifikaci „E“.

Podle názoru žalobkyně náleží uvedený příplatek občanu „politicky nespolehlivému“, který byl v letech 1948-1954 „zařazen“ do VTNP, za celou dobu jeho nucené služby. Zřízení VTNP bylo svévolným aktem totalitní moci a povolávací rozkazy, které byly vydány „politicky nespolehlivým občanům“, byly přímo ze zákona zrušeny, a to ustanovením § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., v platném znění. Proto veškeré navazující úkony, jako přidělování klasifikace „E“, povyšování do vojenské hodnosti či odnímání vojenských hodností jsou tedy akty zcela nicotné a nemohou být vykládány v neprospěch poškozených osob. Žalobkyně dále argumentovala tím, že ačkoli VTNP byly zřizovány již od roku 1948, klasifikace „E“ se začala používat až v roce 1950. VTNP ve formě PTP byly formálně transformovány (přejmenovávány) na technické prapory (TP) v období od 1. 11. 1953 do 30. 4. 1954. Od podzimu 1953 se také přestala používat klasifikace „E“, byť k jejímu formálnímu zrušení (nějakým dalším nicotným aktem) mohlo dojít až k 30. 4. 1954.

Nicméně tyto změny v žádném případě neznamenaly, že by osoby dříve označené jako „politicky nespolehlivé“, byly z VTNP propuštěny do civilu. Jejich nucená služba nadále trvala. Poslední byli propuštěni až 22. 12. 1955. Smyslem § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., v platném znění, je poskytnout formou příplatku k důchodu kompenzaci „politicky nespolehlivým“ osobám za to, že byly „zařazený“ do nezákonně zřízených VTNP a v těchto táborech byly nuceny žít. Podstatné je, že sem byly v předmětném období (1948-1954) tyto osoby „zařazený“, a nikoli to, jak s nimi bylo v průběhu jejich služby zacházeno, jak byli dále politicky hodnoceni, odměňováni, káráni apod. Odnětí klasifikace „E“ by proto mohlo mít význam jen tehdy, kdyby po něm následovalo propuštění do civilu. K tomu však v případě Stanislava Š. (a ostatně ani jiných osob) nedošlo.

Příplatek proto S. Š. náležel za celou dobu jeho nucené služby od 1. 9. 1952 do 29. 11. 1954 a není důvod tento příplatek pozůstalé vdově snižovat kvůli nicotnému aktu odnětí klasifikace „E“. Žalobkyně poukázala také na nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 4. 2015 sp. zn. I. ÚS 819/15 ve věci R. O. Podle tohoto nálezu je nesprávné odnímat dříve přiznané nároky nezákonně perzekuovaným osobám dokonce i v případech, kde by v minulosti došlo k nesprávnému výkladu práva. Tím spíše by neměly být žalobkyni jako pozůstalé vdově odnímány nároky dříve řádně přiznané jejímu zemřelému manželovi. Navíc příplatek byl rozhodnutím ze dne 23. 6. 2016 snížen zpětně již od 22. 5. 2016. Ze všech shora uvedených důvodů žalobkyně navrhl, aby soud napadené i prvostupňové rozhodnutí zrušila věc vrátil žalované k novému projednání.

IV. Vyjádření žalované

Žalovaná se vyjádřila k podané žalobě tak, že ji nepovažuje za důvodnou a navrhuje její zamítnutí. Poté podrobně popsala genezi vzniku a fungování VTNP. Prvním pokusem byly silniční prapory vzniklé k 1. říjnu 1948 zřízené pro výkon základní vojenské pracovní služby beze zbraně pro politicky nespolehlivé brance. Tyto prapory byly odloučené a měly zvláštní režim. Jejich příslušníci byli nasazováni ke stavebním a zemním pracím. Začátkem

roku 1950 byly vytvořeny vojenské kárné rotý pro vojenské vězně a byly nasazovány jako výpomoc dolům. K 1. září 1950 byly silniční prapory reorganizovány na pomocné technické prapory, a to na lehké prapory (51. až 54. PTP), a k 1. říjnu 1950 nově vzniklé čtyři těžké prapory (55. až 58. PTP). Potřeba armády další pracovní síly pro stavební projekty dala k 15. 4. 1951 vzniknout dalším třem lehkým praporům (59. až 61. PTP). Ačkoliv oficiální základní vojenská služba byla dvouletá, většina vojáků PTP strávila nedobrovolně v armádě mnohem více let, někteří i čtyři roky a mnozí byli k PTP povoláni na výjimečné vojenské cvičení, které trvalo i více než dva roky. PTP byly zařízením nejen pro umístění politicky nespolehlivých občanů k vykonání vojenské služby beze zbraně ale také nástrojem tvrdé perzekuce a pracovní exploatace. PTP existovaly až do května 1954, kdy byly nahrazeny jednotkami – technickými prapory, do nichž byli znovu zařazováni politicky nespolehliví, jakož i branci, kteří nemohli být odvedeni k bojovým útvarům.

Důvodem zřízení PTP v letech 1950 až 1954 bylo zajištění levné pracovní síly pro vybraná hospodářská odvětví v dolech, ve stavebnictví, na vojenských stavbách, kamenolomech i v zemědělství atd. Sloužily pro převýchovu tzv. politicky nespolehlivých osob, podléhajících tehdejšímu brannému zákonu. Fungování PTP jako politických a kárných jednotek nemělo oporu v československých zákonech a mezinárodním právu. PTP byly v rozporu s platným branným zákonem č. 92/1949 Sb., který dovoľoval využití vojáků v činné službě k pracovní činnosti jen za mimořádných podmínek, a to pouze dočasně. Jejich účel byl tedy pouze politický a převýchovný, proto byli tito vojáci izolováni od bojových útvarů. Systém odměn byl koncipován tak, aby přinesl vojenské správě maximální zisk. Vojáci z PTP byli jedinými vojáky základní služby, kteří si náklady na vojenskou povinnost sami zaplatili. Byli sice placeni podle tehdejších norem, pouze však pro vojáky s politickou klasifikací „E“ (viz níže) byly oproti civilním zaměstnancům normy snižené průměrně o 30%, které si armáda ponechala.

Pro rozřazování branců používala armáda klasifikaci o čtyřech stupních: „A“ – schopen, „B“ – schopen služby beze zbraně, „BS“ – schopen strážní službu, „Cj“ – schopen pro těžkou fyzickou práci, „Cd“ – schopen pro středně těžkou fyzickou práci, „D“ – neschopen vojenské služby, „E“ – politicky nespolehlivý. Nutno dodat, že odvedenci s klasifikací „Cj“ a „Cd“ byli zařazováni jak do PTP, tak do technických praporů a byli považováni za politicky spolehlivé osoby. Naopak při klasifikaci „E“ byl branec odveden do PTP bez ohledu na jeho zdravotní stav. Kritéria tzv. politické nespolehlivosti byla následující: 1. Osoby, které se dopustily trestných činů podle dekretů prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. a č. 138/1946 Sb. (velký a malý dekret) nebo podle nařízení SNR č. 33/1945 Sb., dále osoby, které se dopustily trestných činů podle zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb. a byly za to odsouzeny nebo jsou stíhány. 2. Osoby dodané do táborů nucených prací. 3. Osoby, které byly nebo jsou majiteli továrny nebo jiného podniku s počtem zaměstnanců větším než deset. 4. Osoby, které vlastní nebo vlastnily pozemky ve výměře nad 20–30 ha podle úrodnosti, které lze označit jako venkovské boháče. 5. Osoby, které vlastnily velkoobchod. 6. Osoby, které vlastní movitý majetek, který je pramenem bezpracného zisku nejméně 10 000 Kčs měsíčně. 7. Osoby, které byly po únoru 1948 odstraněny akčními výbory z veřejného života. 8. Osoby, které jsou dětmi nebo manželky osob uvedených v bodech 1–7. 9. Osoby, které po únoru 1948 byly z politických důvodů vyloučeny ze studia na školách. 10. Osoby, jejichž rodiče nebo sourozenci uprchli do zahraničí. 11. Osoby, které pokládá SNB za politicky nespolehlivé z jiných, zde neuvedených důvodů. Zatímco na podzim roku 1950 tvořily 4/5 početních stavů PTP osoby s klasifikací „E“, tedy politicky nespolehlivé, postupně se tento poměr snižoval ve prospěch mužů s klasifikacemi A, B, Cj a Cd; všichni branci s těmito klasifikacemi však byli po politické stránce prověřeni, tj. byli politicky spolehliví.

Žalobkyní nebylo zpochybněno sdělení ministerstva ze dne 25. 2. 2016, č.j. 0049/071/2016-1322, z něhož vyplývá, že klasifikace „E“ byla jmenovanému stanovena odvodní komisí OVV Blansko dne 5. 8. 1952. V době od 1. 9. 1952 do 20. 9. 1952 konal výcvik beze zbraně. Dne 21. 10. 1953 byl zbaven klasifikace „E“. Na rozdíl od žalobkyně by si žalovaná nedovolila tvrdit, že označení klasifikace „E“ lze považovat pouze za formální označení na dobu od podzimu 1953 do 30. 4. 1954, kdy po smrti J. V. Stalina a Klementa Gottwalda došlo k politickým změnám, které sice napomohly k rušení jednotlivých PTP, avšak tyto byly zrušeny až od 1. 5. 1954. Do té doby byla totiž ještě velká řada osob stále vystavená nechvalně proslulým podmínkám v PTP, tím spíše osoby, kterým kvalifikace „E“ byla přiřazena až do 30. 4. 1954 (nebyl brán ohled na bezpečnost práce, stravování, hygienu, zdravotní stav, ubytování, ale na výkon, režim byl založen na šikaně a ponižování lidské důstojnosti). Nebylo by proto objektivní a spravedlivé vůči osobám, které byly do klasifikace „E“ zařazeny až do 1. května 1954, kdyby žalovaná pro účely zákona o mimosoudní rehabilitaci pro období od podzimu 1954 do 30. 4. 1954 potlačila význam klasifikace „E“.

Žalovaná vyjádřila nesouhlas s vyčíslením nákladů řízení, neboť rozhodnutí, proti němuž je vedeno soudní řízení, je rozhodnutím ve věcech důchodového pojištění, a nárok žalobkyně, jehož se domáhá, je nárokem fyzické osoby v oblasti důchodového pojištění. Uvedenou záležitost je tedy nutno podřadit pod § 9 odst. 2 vyhlášky č. 117/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). V této věci žalovaná odkazuje na § 98 zákona č. 155/1995 Sb., podle něhož příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 a 8 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a podle § 24 odst. 4 zákona o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 267/1992 Sb., přiznaný po 31. 12. 1995, se slučuje s procentní výměrou důchodu, ke kterému náleží, a tvoří s důchodem nadále jeden celek.

V. Replika žalobkyně

V replice k vyjádření žalované žalobkyně uvedla, že zákon č. 87/1991 Sb. nikde o klasifikaci „E“ nemluví. Nárok na příplatek podle § 24 odst. 4 cit. zákona mají občané, kteří byli považováni „za politicky nespolehlivé“, a proto byli „zařazeni“ do VTNP. Žalobkynin manžel byl „politicky nespolehlivým“ z toho důvodu, že krátce před zařazením do VTNP byl z politických důvodů vězněn, a to konkrétně od 14. 1. 1949 do 30. 4. 1949 a od 15. 6. 1949 do 28. 8. 1949. Žalované je tato skutečnost dobře známa, neboť dne 18. 3. 2016 přiznala žalobkyni za manželovo věznění příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 písm. b) zákona č. 119/1990 Sb., v platném znění. Celé opatření VTNP bylo zločinným organizačním opatřením tehdejšího režimu. Jestliže v rámci tohoto nezákonného uspořádání někdo vydával svévolné akty, jakými bylo udělování či odnímání klasifikace „E“, nemůže to být poškozeným osobám ke škodě. Z hlediska ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., v platném znění, je podstatné, kdy byl „politicky nespolehlivý“ občan do VTNP „zařazen“. Jeho nárok pak trvá do doby, kdy byl z VTNP „vyřazen“, což se v případě manžela žalobkyně stalo až dne 29. 11. 1954 (nikoli 21. 10. 1953). Žalobkyně v této souvislosti odkazuje i na nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 10. 2007 sp. zn. I. ÚS 2366/07. V aplikaci na případ manžela žalobkyně učinila žalovaná rovněž výklad, který je „projevem právního formalismu ba až cynismu“. Ačkoli byl žalobkynin manžel do VTNP zařazen prokazatelně jako osoba „politicky nespolehlivá“ a byl zde zadržován až do 29. 11. 1954, jeho postavení „politicky nespolehlivého“ mu bylo k 21. 10. 1953 žalovanou „odňato, neboť nesplňuje podmínku“, kterou si žalovaná vymyslela – přidělení klasifikace „E“. Žalobkyně na žalobě trvá, přičemž i nadále souhlasí s tím, aby bylo rozhodnuto bez nařízení ústního jednání.

VI. Posouzení věci krajským soudem

O žalobě krajský soud rozhodl v souladu s ustanovením § 51 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb. (dále jen „s.ř.s.“) bez nařízení jednání, neboť žádný z účastníků ve stanovené lhůtě neprojevil svůj nesouhlas s tímto postupem. Krajský soud navíc neshledal nařízení jednání v posuzované věci za potřebné.

Napadené rozhodnutí krajský soud přezkoumal v řízení podle prvního dílu hlavy druhé s. ř. s., která vychází z dispoziční zásady vyjádřené v ustanoveních § 71 odst. 1 písm. c), d) a odst. 2 věty druhé a třetí a § 75 odst. 2 věty první s. ř. s. Vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Po důkladném posouzení věci krajský soud dospěl k závěru, že žaloba **není důvodná**.

Ze **správního spisu** krajský soud zjistil následující skutečnosti relevantní pro posouzení věci. Jsou v něm založeny listiny, na něž se žalovaná odvolává v napadeném rozhodnutí. Především je ve spisu založen výpis o zařazení v průběhu vojenské základní služby v období od 1. 9. 1952 do 29. 11. 1954. Z tohoto výpisu vyplývá, že manžel žalobkyně sloužil u PTP celkem od 1. 9. 1952 do 31. 10. 1953, a od 1. 11. 1953 do konce vojenské služby u 61. TP. Z dopisu ministerstva ze dne 15. 6. 2015, jímž ministerstvo odpovědělo na výzvu žalované ze dne 13. 3. 2015, k předmětné problematice obecně vyplývá, že výpisy o zařazení v průběhu vojenské služby jsou pouhým výpisem údajů z evidence o zařazení konkrétní osoby po dobu její vojenské základní služby. Pro vyhotovení výpisu jsou využívány údaje ve vojenské dokumentaci, která je uložena ve Vojenském archivu v Trnavě, Vojenském ústředním archivu v Praze nebo ve Vojenském historickém archivu v Bratislavě. Výpis tedy slouží jako jeden z možných podkladů, na základě kterých rozhoduje příslušný správní orgán a je zcela v kompetenci tohoto orgánu, jakou dobu pro účely posouzení vzniku nároku a započitatelného období uzná. Ministerstvo není oprávněno se vyjadřovat k tomu, zda jsou u konkrétního žadatele splněny všechny podmínky pro účast na mimosoudní rehabilitaci podle § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. Dále se zde uvádí, že *„Absenci údaje o označení osoby za politicky nespolehlivou nelze bez dalšího chápat tak, že důvody jeho zařazení byly jiné, neboť klasifikace osob na politicky nespolehlivé se začala užívat až do podzimu 1950. K otázce povýšení žadatele je v tomto dopisu uvedeno, že podle stanoviska Vojenského historického ústavu Praha ze dne 19. 7. 2000, č.j. 807/2000-1241 žádný nespolehlivý voják klasifikace s klasifikací E být povýšen do poddůstojnické hodnosti ani vykonávat jakoukoliv velitelskou funkci. Velitelské funkce zastávali vojáci s klasifikací A (schopen bez omezení), B (schopen s omezeními), Cj a Cd, kteří byli politicky spolehliví.“* Ze sdělení ministerstva ze dne 25. 2. 2016 týkajícího se přímo pana S. Š. vyplývá, že v kopii osobního spisu jmenovaného nejsou uvedeny bližší údaje k důvodům odebrání klasifikace „E“. Z této dokumentace je zřejmé, že klasifikace „E“ byla jmenovanému stanovena odvodní komisí OVV Blansko dne 5. 8. 1952. V době od 1. 9. 1952 do 20. 9. 1952 konal manžel žalobkyně výcvik beze zbraně a dne 21. 10. 1953 byl zbaven klasifikace „E“. Žádné další skutečnosti, které by mohly mít vliv na posouzení nároku na odškodnění z důvodu zařazení do VTNP z důvodu politické nespolehlivosti spis neobsahuje. Ministerstvo však výslovně uvedlo, že pokud byl jmenovaný zbaven klasifikace „E“, je evidentní, že po určitou dobu již vykonával službu jako osoba politicky spolehlivá.

Předmětem sporu mezi stranami je v dané věci otázka právní (tzn. výklad ustanovení § 18 a § 24 zákona č. 87/1991 Sb.) ve vztahu k aplikaci této právní úpravy na specifické skutkové okolnosti případu žalobkyně. Krajský soud z hlediska skutkového vycházel ze zjištění obsažených ve správním spisu, přičemž stran hodnocení právních otázek věci vycházel nejen z rozhodné právní úpravy obsažené v zákonných právních předpisech, ale také z relevantní judikatury správních soudů.

Zákonnou úpravu předmětné věci představuje především ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. Podle tohoto ustanovení se zrušují „rozkazy, kterými byli *občané označení za*

politicky nespolehlivé zařazení v letech 1948 až 1954 do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení podle § 39 zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon. Za **vojenské tábory nucených prací** se pro účely tohoto zákona považují silniční prapory ženijního vojska zřízené od 2. 8. 1948 do 1. 9. 1950 a **pomocné technické prapory** a vojenské báňské oddíly, jejichž příslušníci byli na důlní práce odvedeni od 25. února 1948 do 1. září 1950 a pracovali v dolech nejméně 12 měsíců bez předepsaného pravidelného střídání. Příslušníci vojenských báňských oddílů uvedených ve větě druhé se považují za osoby oprávněné podle § 14 odst. 2, i kdyby nebyli do vojenských báňských oddílů zařazení na základě rozkazů. “ Podle ustanovení § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb. platí, že za účelem zmírnění křivd způsobených **osobám uvedeným v § 18 odst. 1** se k důchodu poskytuje příplatek 15,- Kčs za každý měsíc této služby. Příplatek k důchodu se vyplácí jen do výše, která spolu s důchodem nepřevyšuje nejvyšší výměru důchodu stanovenou zvláštními předpisy. Pro příplatek k důchodu platí obdobně § 58a zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 306/1991 Sb. “

K výkladu této právní úpravy existuje poměrně bohatá judikatura správních soudů, která se zabývala jejími různými aspekty. Obecnou optiku, kterou tato judikatura převažujícím směrem (nikoliv ovšem vždy absolutně) zaujala, je hledisko smyslu a účelu příplatku k důchodu jako odškodňovací (rehabilitační) státní dávky, která je součástí snahy státu o nápravu křivd způsobených občanům za komunistického režimu, který byl posléze zákonodárcem prohlášen za protiprávní (viz k tomu § 1 zákona 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, ve znění pozdějších předpisů). Jednou z rovin zadostiučinění za křivdy a útrapy způsobené komunistickým režimem jsou i různé podoby příspěvků či příplatků přiznávaných podle různých zákonných i podzákonných předpisů. Toto hodnotové hledisko má být při výkladu těchto předpisů klíčovým interpretačním vodítkem, které v pochybnostech svědčí pro výklad in favorem rehabilitationis (viz k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 819/15, jehož se dovolává i žalobkyně).

Na druhé straně je však třeba vnímat, že zákonodárce zakotvil právo na poskytnutí příplatku občanům zařazeným do VTNP na základě splnění určitých podmínek, které se nevyčerpávají pouhou službou ve VTNP, ale zákon výslovně v ustanovení § 24 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb. explicitně omezuje okruh oprávněných osob normativním odkazem na ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., které výslovně uvádí, že se vztahuje na zrušení rozkazů, jimiž byli „*občané označení za politicky nespolehlivé zařazení v letech 1948 až 1954 do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení podle § 39 zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon.*“ Jinými slovy, jazykovým a logicko-systematickým výkladem nelze než dospět k závěru, že osoba musela být označena za politicky nespolehlivou, aby se na ni mohl vztahovat rehabilitační režim citovaného ustanovení se souvisejícím benefitem v podobě příplatku k důchodu (srv. k tomu obdobně rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 8. 2017, č.j. 78 Ad 2/2017-25, přístupný na www.nssoud.cz). Krajský soud rovněž nepochybuje o tom, že klasifikace „E“ je z pohledu výkladu této skutkové podstaty třeba vnímat jako ono dobové označení osoby za politicky nespolehlivou. Význam označení občana za politicky nespolehlivého nezpochybnil ani žalobkyní zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2015, č.j. 1 Ads 73/2015 – 52, který se týkal otázky trvání nároku při pokračování ve službě v technických praporech. Krajský soud nesouhlasí se žalobkyní, která zpochybňuje význam podmínky politické nespolehlivosti a devaluje její význam pouze na podmínku týkající se vzniku nároku, a nikoliv jeho trvání.

Výklad žalobkyně, že v souladu s dikcí předmětné úpravy je třeba vnímat podmínku politické nespolehlivosti pouze ve vztahu k okamžiku, kdy byl občan rozkazem zařazen do vojenského tábora nucených prací, považuje krajský soud za poněkud tendenční. Je třeba

vnímat, že účelem citovaného ustanovení z hlediska jím zakotveného právního následku je zrušit nezákonné příkazy, jimiž byli občané zařazeni do vojenských jednotek, jejichž zřízení nemělo oporu v tehdy platném a účinném československém právním řádu. Nepochybně právě proto toto ustanovení pracuje s pojmem „zařazení“, nikoliv však proto, že by okamžikem zařazení mělo být limitováno samotné označení občana za politicky nespolehlivého. Krajský soud se však nedomnívá, že by takto provedený výklad pojmu „politicky nespolehlivý občan“ odpovídá smyslu a účelu zákona. Naproti tomu výklad zaujatý žalovanou, že podmínka politické nespolehlivosti hraje v konstrukci nároku na příplatek k důchodu roli obligatorní podmínky, kterou musela osoba po dobu služby ve VTNP splňovat, aby jí bylo možno za tuto dobu služby přiznat příplatek k důchodu, sleduje podle krajského soudu ratio legis této právní úpravy.

Tento závěr je ovšem třeba korigovat vzhledem k historicky prokázaným skutečnostem, které jsou mezi stranami nesporné, tedy že označení občanů politicky nespolehlivých začalo být používáno od roku 1950 a klasifikace E přestalo být užíváno od podzimu 1953, byť k jejímu formálnímu zrušení došlo až k 30. 4. 1954. Proto je třeba vždy přihlídnout k individuálním prokázaným okolnostem případu, které mohou zapříčinit odlišné závěry o splnění podmínek nároku na příplatek k důchodu, resp. o délce doby, po kterou občan podmínku politické nespolehlivosti splňoval. Konkrétně si lze představit např. situace, kdy by byla klasifikace „E“ odebrána občanu až ke dni 30. 4. 1954 či později, ačkoliv jeho služba by pokračovala dále třeba až do roku 1955. Krajský soud souhlasí v zásadě s právním názorem žalované, že mezi občany zařazenými ve VTNP nepochybně existovaly značné rozdíly, které je třeba zohlednit při hodnocení podmínek nároku na příplatek k důchodu, přičemž dodává, že z některých původně „režimu nepřátelských živlů“ se mohli stát nikoliv jen formálně občané politicky spolehliví, kupř. právě na základě a v důsledku jejich působení ve VTNP.

Mezi stranami není sporné, že manžel žalobkyně vykonával základní vojenskou službu nejprve u PTP v období od 1. 9. 1952 do 29. 11. 1954. Z tohoto výpisu vyplývá, že manžel žalobkyně sloužil u PTP celkem od 1. 9. 1952 do 31. 10. 1953, a od 1. 11. 1953 do konce vojenské služby u 61. TP. Rovněž tak není sporné, že manžel žalobkyně byl nejprve klasifikován jako osoba politicky nespolehlivá (klasifikace E). Klasifikace „E“ byla jmenovanému stanovena odvodní komisí OVV Blansko dne 5. 8. 1952. V době od 1. 9. 1952 do 20. 9. 1952 konal manžel žalobkyně výcvik beze zbraně a dne 21. 10. 1953 byl zbaven klasifikace „E“. Ve správním řízení nebylo zjištěno, z jakých důvodů byla manželův žalobkyně klasifikace „E“ k uvedenému datu odňata. Nicméně krajský soud na tomto místě souhlasí s názorem žalobkyně, že za této situace, kdy klasifikace „E“ zřejmě manželův žalobkyně nebyla odňata v důsledku toho, že by již v této době nebyla užívána, je třeba vnímat důležitost této podmínky z hlediska přiznání nároku na příplatek k důchodu. Manžel žalobkyně tedy nepochybně zbytek služby ve VTNP z formálního hlediska strávil jako osoba politicky spolehlivá (není zřejmé, jaké konkrétní klasifikace). Krajský soud má za to, že zákon sám zde staví na formálním stavu věci umožňujícím objektivizaci (osoba označená za politicky nespolehlivou). Příplatek k důchodu je pak poskytován za měsíc služby této osoby. Krajský soud nemá za to, že se jedná o výklad překračující hranice nepřipustného formalismu, neboť v posuzované věci je zcela nesporné, že manžel žalobkyně označení osoby politicky nespolehlivé (klasifikace „E“) skutečně pozbyl.

Tím krajský soud považuje za nutné explicitně odlišit rozhodovací důvody této kauzy od relativně nedávného rozsudku zdejšího soudu ve věci ze dne 17. 3. 2017, č.j. 33 Ad 33/2015-48 (žalobce byl zastoupen týmž advokátem), kde krajský soud v částečně obdobné věci zrušil rozhodnutí žalované ve věci výpočtu důchodové dávky pro z důvodu, že žalovaná nezapočetla dále žalobci měsíce služby ve VTNP poté, co byl povýšen na

svobodníka, ačkoliv nebylo prokázáno, že by mu byla odňata klasifikace osoby politicky nespolehlivé. V označené věci nebylo prokázáno, že by byl žalobce přišel o klasifikaci osoby politicky nespolehlivé, a proto bylo na místě aplikovat v pochybnostech výklad in favorem rehabilitationis. V nyní posuzované věci je však skutkový stav v tomto ohledu jiný, neboť manžel žalobkyně skutečně o označení osoby politicky nespolehlivé k datu 21. 10. 1953 přišel, což žalovaná správně zohlednila při přepočtu důchodové dávky. Na tom nic nemění ani žalobkyní připomínaný nálezný Ústavního soudu ČR ze dne 26. 10. 2007, sp. zn. I.ÚS 2366/07, který se týká výkladu podmínek pro přiznání jednorázové částky podle zákona č. 261/2001 Sb. a závěry Ústavního soudu ČR ve vztahu k předmětné věci se týkají pouze obecné optiky volené při výkladu rehabilitačních kauz, kterou se krajský soud zabýval v úvodu své argumentace.

Krajský soud uzavírá, že podle jeho názoru žalovaná postupovala správně, pokud vypočítala výši příplatku k důchodu pouze za měsíce služby od 1. 9. 1952 do 21. 10. 1953, a v důsledku toho snížila vdovský důchod zpětně od 22. 5. 2016 na částku 2.413 Kč a příplatek ke vdovskému důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. na výši 241 Kč měsíčně.

Ze všech shora uvedených důvodů krajský soud žalobu zamítl, jak je uvedeno ve výroku I.

O náhradě nákladů řízení krajský soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobkyně ve věci úspěch neměla (žaloba byla jako nedůvodná zamítnuta), a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované nelze náhradu nákladů řízení přiznat ve smyslu § 60 odst. 2 s. ř. s. (výrok II. tohoto rozsudku).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 22. prosince 2017

JUDr. Lukáš Hlouch, Ph.D., v.r.
samosoudce

Za správnost vyhotovení:
K. M.